

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ขึ้นในประเทศไทยทำให้นักลงทุนชาวต่างชาติและชาวต่างประเทศในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินการธนาคาร หุ่นยนต์ ทำให้เกิดการชะลอตัวชะงักงันถึงขั้นล้มละลาย บางแห่งถูกบริษัทต่างชาติเข้าทำการถือหุ้นใหญ่หรือ เทคโอเวอร์ ส่วนสถาบันการเงินต่างๆภาครัฐบาลต้องเข้าไปบริหารแทนเพื่อไม่ให้ผู้บริโภครู้สึกว่าฝากเงินไว้ต้องรับผลกระทบหรือเกิดความไม่ไว้วางใจที่มีต่อสถาบันการเงิน ทางด้านความเชื่อมั่นในสายตาของนักลงทุนชาวต่างประเทศ บริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือก็ลดอันดับความน่าลงทุนในประเทศไทยลง ทำให้เงินตราต่างประเทศไหลออกเนื่องจากนักลงทุนต่างชาติถอนเงินลงทุนหรือหยุดการลงทุนที่ทำสัญญาไว้ วิกฤตทางเศรษฐกิจขาดความต่อเนื่องเป็นผลทำให้เกิดภาวะตกงาน การลดเงินเดือนของลูกจ้างที่มีเงินเดือนสูง ลดตำแหน่งของพนักงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย มีผลต่อรายได้ (Income) ของประชาชนภายในประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งรายได้เป็นฟังก์ชันของบริโภครู้สึกตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์

การบริโภครู้สึกว่าเป็นคุณแก่สำคัญ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับภายในประเทศและระดับเวทีการค้าโลกเพราะจากข้อมูลการบริโภครู้สึกของครัวเรือนไทยพบว่าสัดส่วนของการบริโภครู้สึกต่อรายได้ประชาชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546: ออนไลน์) ตารางที่ 1.1 จะพบว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภครู้สึกของครัวเรือนต่อรายจ่ายประชาชาติมีมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งถือว่าสูงมาก ดังนั้นหากเราศึกษาเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภครู้สึก เราก็สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภครู้สึกได้อย่างถูกต้องแม่นยำซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิตการลงทุน การจัดสรรทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1.1 รายได้ประชาชาติ (GNP) และการบริโภคของภาคครัวเรือนในประเทศไทย

หน่วย : พันล้านบาท

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ (GNP)	อัตราการเปลี่ยนแปลงของ GNP (%)	การบริโภค (C)	อัตราการเปลี่ยนแปลงของ C (%)	ร้อยละ C ของ รายได้ประชา ชาติ
2535	2,767		1,550		56.02
2536	3,108	12.32	1,732	11.74	55.72
2537	3,578	15.12	1,959	13.11	54.75
2538	4,124	15.26	2,224	13.53	53.93
2539	4,520	9.6	2,482	11.60	54.91
2540	4,616	2.12	2,592	4.43	56.15
2541	4,468	-3.21	2,516	-2.93	56.31
2542	4,488	0.45	2,600	3.34	57.93
2543	4,835	7.73	2,759	6.12	57.06

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546: ออนไลน์)

รายได้ถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค กล่าวคือรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการบริโภค หากรายได้เพิ่มมากขึ้นการบริโภคก็จะมากขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าหากรายได้ลดต่ำลงการบริโภคก็จะน้อยลงไปด้วยแต่ระดับการบริโภคและรายได้จะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ธรรมเนียม วัฒนธรรม สังคม จิตวิทยา เป็นต้น โดยที่เราจะมุ่งศึกษาค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume; MPC)

จาก ตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าการบริโภคและรายจ่ายประชาชาตินั้นมีความสัมพันธ์กันโดยตรง ดังนั้นในการศึกษารั้วนี้จึงสร้างแบบจำลองขึ้นมาเพื่อหาค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) โดยได้ทำการศึกษาพื้นที่ใน ภาคเหนือทั้งหมด 17 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา ตาก สุโขทัย พิษณุโลก อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ อุทัยธานี และ นครสวรรค์ ซึ่งเป็นเขตที่มีความสำคัญทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากของประเทศไทย ที่สร้างรายได้มหาศาลเข้าสู่ประเทศ

ตารางที่ 1.2 ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย

หน่วย : บาท

ภาคเหนือของ ประเทศไทย	ปี พ.ศ.			
	2537	2539	2541	2543
ค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อเดือน	5,956	7,043	8,209	7,318
1. อาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ	2,175	2,498	3,187	2,655
2. เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	349	357	293	292
3. ที่อยู่อาศัย	1,308	1,419	1,629	1,480
4. ยานพาหนะและการสื่อสาร	886	1,149	1,116	1,131
5. ค่ารักษาพยาบาล และ รายจ่ายส่วนบุคคล	404	443	421	415
6. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	259	347	413	383
7. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภค	575	830	1,150	962

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537,2539,2541,2543: 108)

หลังจากประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยต้องประสบปัญหาด้านการเงินอย่างมากจนทำให้ทางรัฐบาลต้องเร่งหาเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเพื่อลดปัญหาหนี้สินกู้ยืมจากต่างประเทศ และแหล่งเงินตราต่างประเทศที่สำคัญก็คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่สร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศไทยด้วยเหตุนี้เองภาคเหนือถือได้ว่าเป็นแหล่งสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญมากของประเทศไทย ดังนั้นหากเราศึกษาถึงรายรับและรายจ่ายของครัวเรือนในภาคเหนือที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากวิกฤตเศรษฐกิจเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับประชาชนและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้อาจส่งผลกระทบที่ดีไปสู่ภาพรวมของเศรษฐกิจได้

ตารางที่ 1.3 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย

หน่วย : บาท

ภาคเหนือของ ประเทศไทย	ปี พ.ศ.			
	2537	2539	2541	2543
รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน	6,260	8,331	9,779	8,652
1. ค่าแรงและเงินเดือน	2,243	2,695	3,242	2,965
2. กำไรสุทธิจากธุรกิจ ที่ไม่ใช่การเกษตร	1,025	1,608	1,834	1,436
3. กำไรสุทธิจากธุรกิจ การเกษตร	812	1,279	1,273	1,156
4. เงินได้รับเป็นการ ช่วยเหลือ	538	779	999	932
5. รายได้จากทรัพย์สิน	55	140	291	176
6. รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ	144	209	217	231
7. รายได้ที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน	1,443	1,621	1,922	1,756

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537,2539,2541,2543: 110)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อที่จะศึกษาเกี่ยวกับความ โน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของประชาชน ในภาคเหนือก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริโภคของประชาชนในภาคเหนือ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของความ โน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของประชาชนในภาคเหนือก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ
2. สามารถให้เป็นข้อมูลในการดำเนินนโยบายที่เหมาะสมของรัฐในการวางแผน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ และสามารถคาดการณ์แนวโน้มในการบริโภคของประชาชนในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคของประชาชนในภาคเหนือ ซึ่งได้นำเอาปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลในการบริโภคของประชาชนในภาคเหนือ อันได้แก่ รายได้ของครัวเรือน เงินช่วยเหลือ และทรัพย์สิน โดยในการศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และข้อมูลเศรษฐกิจการเงินของภาคเหนือในปี พ.ศ. 2539 และในปี พ.ศ. 2543 จากสำนักงานเศรษฐกิจแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของครัวเรือนต่อเดือน ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่างๆคือ อาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ, เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า, ที่อยู่อาศัย, ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และการสื่อสาร, ค่ารักษาพยาบาลและรายจ่ายส่วนบุคคล, ค่าใช้จ่ายอื่นๆ และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภค

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือนต่อเดือน ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่างๆคือ
ค่าแรงและเงินเดือน, กำไรสุทธิจากธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร, กำไรสุทธิจากธุรกิจทางการเกษตร
ทรัพย์สิน หมายถึง รายได้จากทรัพย์สินรวมด้วยรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ และรายรับที่
ไม่ใช่ตัวเงิน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University